

MIMOŘÁDNÝ KONCERT CYKLU BERGin11

pátek 12. srpna 2011 ve 20h

Bazilika sv. Jiří na Pražském hradě

Koncert se koná ve spolupráci se Správou Pražského Hradu.

kinokonzert

UTRPENÍ PANNY ORLEÁNSKÉ (LA PASSION DE JEANNE D'ARC)

němý film C. Th. Dreyera z roku 1928 s živým doprovodem orchestru

Francie, 1928, 82 min., čb, němý, s francouzskými, anglickými a českými mezititulky

hudba: Bronius Kutavičius (2009)

Orchestr BERG

Peter Vrábel – dirigent

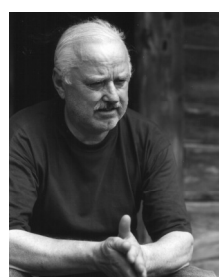
Slavné Dreyerovo drama je dodnes řazeno nejen k vrcholným němým filmům, ale i k mezníkům filmového umění vůbec. Snímek líčí poslední fázi života Johanky z Arku – předem rozhodnutý soudní proces vedoucí k trestu smrti upálením. Nejde však o typický historický velkořím. Dreyer historickou vrstvu příběhu potlačil a zaměřil se na rozměr přetrvávající v čase: expresivně vyjádřil konflikt mezi fanatismem a pokorou, mocí a bezbranností, lží a pravdou. Tomu odpovídá střídavá výprava – převážná většina filmu se odehrává v interiéru. Snímku naopak dominují detailní záběry tváří soudců a Johanky a psychologických proměn jejich výrazu. Působivost filmu stojí i na fascinujícím výkonu představitelky hlavní role, jíž je Renée Maria Falconetti.

Podivný osud...

...čekal film po jeho dokončení. První i druhý Dreyerův sestřih nešťastnou náhodou shořel. Zjedné nalezené kopie v roce 1951 francouzští filmoví historici sestavili verzi odpovídající přibližně druhé Dreyerově verzi, přidali k ní však úryvky z klasické hudby a namluvený komentář, což Dreyer označil za absurdní. V roce 1981 došlo ke slavnému nálezu originální verze, paradoxně při stavebních úpravách jakéhosi ústavu pro duševně choré u norského hlavního města Oslo.

Dánský režisér **Carl Theodor Dreyer** (1889–1968) patřil k zakladatelům tzv. „spirituální kinematografie“. Zaměřil se na vysokou estetizaci obrazu, po tematické stránce se často zabýval konfliktem dobra a zla. *Listy ze satanovy knihy* (1920) natočil na půdorysu čtyř duchařských příběhů, v dramatu *Michael* (1924) k vyjádření duševních stavů poprvé využil montáže detailů. Syntézou těchto postupů je vrcholné dílo *Utrpení Panny orleánské* (1928). Pro malou komerční úspěšnost natočil další film *Den hněvu* o čarodějnických procesech až v roce 1943. Mystikou je prodchnuto i ceněné drama *Slovo* (1955) o síle lásky a víry. Poslední film *Gertrud* vznikl v roce 1964.

www.carlthdreyer.dk

Bronius Kutavičius (*1932) je nejvýznamnější současný litevský skladatel. Převážná část jeho tvorby bývá řazena k minimalismu. Ten má však v Kutavičiusově případě kořeny nikoli v americkém směru, ale v litevské lidové hudbě, především v sutartinės – unikátních litevských polyfonních písních „minimalistické“ povahy, které Kutavičiusovi učarovaly. Skladatel se proslavil zejména svými oratorii ze 70. a 80. let, ve kterých zprostředkoval svou uměleckou představu rituálů pohanských předků Litevců (např. *Panteistické oratorium*,

Poslední pohanské rituály). Později čerpal vlivy i z jiných starobylých kultur – japonské, keltské... (cyklus *Brány Jeruzaléma*, oratorium *Boj stromů* atd.). Napsal mj. operu *Lokys* (Medvěd) podle stejnojmenné mystické novely Prospera Mériméa, dílo na pomezí opery a oratoria *Oheň a víra*, zasazené do doby jediného litevského krále Mindaugase, nebo cyklus skladeb inspirovaný poéмой Roční doby litevského klasika Kristijonase Donelaitise (překlad této poémy máme i v češtině).

„Budoucnost mi je zcela ukradená...“

...je chladná, nejasná, nevábná. Naopak mě velice zajímá vše, co bylo. Každý detail minulosti o něčem z dané doby vypráví, může to být konkrétní i abstraktní věc. Okouzluje mne skryté tajemství uplynulých událostí: To je mé tvůrčí krédo.“ (BK)

V letech 1978–1989 Kutavičius zkomponoval doprovod k šestnácti filmům, dokumentárním i celovečerním, šlo však spíš o „chlebovárné“ objednávky. **Hudba k Utrpení Panny orleánské** se od nich liší tím, že ji lze označit za regulérní opus. Při jeho tvorbě muselo Kutavičiusovi, coby skladateli se sklonem k tomu čerpat látku v dávné minulosti, učarovat už samotné téma. Vznik této hudby inicioval Vilnius – evropské hlavní město kultury 2009, projekt byl poprvé uveden v listopadu 2009 v rámci filmového fóra Scanorama, konaného v litevské metropoli.

Stejně jako v mnoha jiných Kutavičiusových dílech, i zde bylo pro něj primární přenesení ducha doby. Kutavičius toho dociluje střídavými, ale dostatečně účinnými prostředky: Kombinuje pro něj příznačné minimalistické postupy s chorálovou sazbou ve smyčcích, varhanním jednohlasem, citátem gregoriánského chorálu ze zvukového pásu či s údery zvonů.

Kutavičiusova hudba není popisná ani komentující, záměrně rezignuje na prvoplánovou metrickou shodu akcentů s obrazem, a přece s filmem vytváří jednu narativní linii, kontrapunkticky podporuje dění na plátně a sugestivně umocňuje jeho účinek. „*Ve filmu není žádný kontrast, jen výjev muk. Snažil jsem se vyhnout nudné ilustrativní hudbě a vytvořil jsem hudbu samostatnější, která se od filmového obrazu místy vzdaluje,*“ říká skladatel. V závěru, kdy se schyluje k zapálení hranice, nechává Kutavičius s orchestrem znít ze zvukového pásu finální sbor na slova Sigitase Gedy ze své symfonie *Epitaf uplynulému věku*. Dost možná je v tom symbolika. „*Juodi paukščiai snieguos, nepaliaujamai klykiantys paukščiai...*“ – Černí ptáci ve sněhu, bez ustání křičící ptáci... Sigitas Geda, k jehož textům se Kutavičius jako skladatel obracel nejednou, výjimečný litevský básník s pohnutým osudem, zemřel na konci roku 2008...

Nejen Kutavičius...

...„ozvučil“ Dreyerovo *Utrpení Panny orleánské* hudebním doprovodem. Už před ním tak učinili například Holanďan Jon van den Booren (1985), Ital Carlo Crivelli (2003), Dánové Ole Schmidt (1982) a Jesper Kyd (2007), slovinský kontrabasista Tomaž Grom (1996), ale také britské elektronické duo In The Nursery (2008). Nejznámější hudbou, která se k Dreyerovu snímku váže, je oratorium Richarda Einhorna *Voices of Light* (1994), které však bylo filmem pouze inspirováno, nevzniklo jako doprovod, třebaže DVD společnosti Criterion Collection z roku 1999 s rekonstruovanou verzí filmu toto dílo obsahuje i jako zvukovou stopu, kterou si divák může pustit spolu s filmem.

Orchestr BERG je špičkové mladé těleso, které přináší svěží vítr na českou hudební scénu – uvádí divácky atraktivní a inovátorské projekty, soustřeďuje se na uvádění současné hudby a hudby 20. století. Tu kombinuje například s divadlem, filmem, baletem, pantomimou, videoartem apod., vystupuje často mimo tradiční sály. Prostřednictvím objednávek nových děl u českých skladatelů především mladé generace pomáhá vytvářet nové hodnoty a investuje do budoucnosti hudby a

umění. Má na svém kontě desítky světových premiér a ještě mnohem více českých premiér světových skladatelů. Ke koncertní činnosti orchestru patří vystoupení na mezinárodních festivalech a významných domácích pódii. Spolupracuje s baletem Národního divadla (*Ibbur, Zlatovláska*). K mnoha snímkům pro Český rozhlas a na CD nebo k pořadu pro Českou televizi vloni přibylo i DVD s live nahrávkou baletu *Zlatovláska* (Supraphon). Orchester BERG již několik let připravuje oblíbené koncerty pro děti. K nejvýznamnějším projektům z poslední doby patří hudebně divadelní inscenace *Schwarz auf Weiss* (Černé na bílém) německého skladatele a divadelníka Heinera Goebbelse nebo letošní scénický koncert timING na Nové scéně Národního divadla (kde bylo mj. uvedeno v české premiéře legendární dílo Györgye Ligetiho *Poème symphonique* pro 100 metronomů).

www.berg.cz

Peter Vrábel je slovenský dirigent, který žije a pracuje v Praze. V roce 1995 založil orchestr BERG a určil jeho hudební směřování – díky němu je dnes Orchestr BERG oceňován jako jedinečný interpret hudby 20. století a hudby soudobé. Spolupracuje se soudobou českou skladatelskou špičkou a vytváří inspirativní tvůrčí prostor pro vynikající umělce mladé generace. Je držitelem Ceny Gideona Kleina. Loni získal od České hudební rady / UNESCO ocenění za zásluhy o kvalitu a šíření české hudby.

CO SE DĚJE V BERGU

Srdečně zveme na další koncert cyklu BERGim1!

INDEX | koncert – video opera

úterý 13. září v 19.30 | klub ROXY (Dlouhá 33, P1)

Michal Nejtěk – světová premiéra

Josef Berg – Snění

Fausto Romitelli – An Index of Metals (psychedelická video opera, česká premiéra)

Gabriela Vermelho – zpěv

Orchester BERG & dirigent Peter Vrábel

NEVÁHEJTE A POŘÍDETE SI VSTUPENKY JIŽ NYNÍ

... nejspíše je získáte ONLINE na www.webticket.cz

Využijte pohodlný nákup z domova, nestůjte frontu u pokladny!

ORCHESTR BERG MÍŘÍ DO ŠPANĚLSKA

Již podruhé v letošním roce se Orchester BERG chystá do Španělska. Na úspěšné dubnové provedení Brittenovy kantáty *Company of Heaven* v Bilbau navážeme dalšími koncerty v srpnu. V rámci letních festivalů uvedeme mimo jiné i filmový koncert – slavný němý film *Utrpení Panny orleánské* (1928) doprovodíme novou hudbou litevského skladatele Broniuse Kutavičiuse a zopakujeme tak úspěšný premiérový projekt z loňského roku.

DĚKUJEME VŠEM JEDNOTLIVCŮM, KTERÍ NÁM LETOS POMÁHAJÍ

DÁRCI: RNDr. Jiří Kessler, RNDr. Ondřej Jäger, manželé Ridenouroví

ANDĚLÉ: Věrka a Peter Babišovi, Eva a Tonda Blomannovi, Anička Císařová, Dominik Dvořák, Pavel Dvořák, Rut Fialová, Irena Fürbachová, Eszter Honti, Aleš Janíček, Jiří Kessler, Jitka Kloučková, Johana Kratochvílová, Alena Miltová, Kateřina Plevová, Marek Prchal, Michaela a Howard Sidenberg, Petr Somol, Lukáš Trnka, Michaela Volfová, David Zábranský a Jan Zázvůrek